

שאלות

- א. ראייה בפרשה שאצל עכו"ם מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה.
- א. ראייה בפרשה שאצל ישראל הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה רק בעבודה זרה.
- ב. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** אֲשֶׁר תְּבִיא מֵאֶרְצָךָ אֲשֶׁר יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ נָתַן לָךְ וְשִׁמְתָּ בְטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם. (כו ב) פרש"י – **מִרְאשִׁית** וְלֹא כָּל רְאשִׁית, שָׁאִין כָּל הַפְּרוֹת חֲבִיבִין בְּכַוְנָתָם אֲלֵא שְׁבַעַת הַמִּינִין בְּלִבָּד. לְכַאוּרָה הוּל"ל **פְּרֵי הַעֵץ** לְפִי שֶׁהַבִּיכּוּרִים הֵם מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים בְּלִבָּד.
- ג. **כִּי לִי אֵימִים יִקְוּ וְאֲנִיּוֹת תְּרִשִׁישׁ בְּרֵאשִׁינָה לְהִבְיֵא בְּנִיךָ מִרְחֹק כְּסָפָם וְזָהָבָם אִתָּם** (ישעיהו טו) אלו שבטים מעשרת השבטים שגלו עתידים לחזור תחילה לכלל ישראל.
- ד. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** אֲשֶׁר תְּבִיא מֵאֶרְצָךָ אֲשֶׁר יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ נָתַן לָךְ (כו ב) על מה נאמר שאם עושה זאת נחשב לו כאילו מקריב ביכורים, גם בזמן שבית המקדש לא קיים.
- ה. **לָחֶם לֹא אֲכַלְתֶּם וַיִּין וְשִׂכָר לֹא שָׁתִיתֶם** (כט ה) לכאורה כיצד קיימו סעודות שבת ויום טוב, איך עשו קידוש והבדלה כשהיו בני ישראל במדבר.
- ו. היכן בפרשתנו רמזים תפילין של ראש.
- ז. ראייה בפרשה שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.
- ז. **וְלִקְחֶתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה** (כו ב) אין מביאים ביכורים מן המשקים שנאמר **פְּרֵי הָאֲדָמָה** ולא משקה. באיזה מקרים אפשר להביא ביכורים מן המשקים. מה הדין בדבש תמרים.
- ח. **וּבָאוּ עִלְיֶיךָ כָּל הַבְּרִכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגְךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ**. (כח ב) מה הטעם דגבי ברכות כתיב **וְהִשְׁיִגְךָ** חסר ו', וגבי קללות כתיב **וּבָאוּ עִלְיֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְרָדְפוּךָ וְהִשְׁיִגוּךָ** (כח מה) **וְהִשְׁיִגוּךָ** כתיב מלא.
- ח. שלושה שמות ללבנה - סהר ירח לבנה. שלושה שמות לשמש - חמה שמש, שם נוסף בפרשתנו.
- ט. **וַיִּבְאֲנוּ אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ**. (כו ט) פרש"י - **אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה** – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מה הטעם שהקדים את **וַיִּבְאֲנוּ אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה** היינו לבית המקדש, קודם שאמר **וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת**, הרי הסדר הוא הפוך, קודם נתן לנו **אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת** ורק לאחר מכן הביאנו **אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה**.
- י. מספר הפעמים שמופיע ארור בפרשה, מספר הפעמים שמופיע ברכות, ומספר הפעמים שמופיע אמן.
- י. מספר הפעמים שמופיע שם י-ה-ו-ה בפרשת הביכורים. והטעם בזה.
- כ. **וְהִשְׁיִבְךָ יְ-הֵנָּה מִצְרַיִם בְּאִנּוֹת בְּדָרְךָ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָךְ לֹא תִסִּיף עוֹד לְרֵאתָהּ**. (כח טח) לכאורה מאי נפקא מינה איך ישיבו אותם מצרים דרך היבשה או דרך הים.
- ל. ראייה בפרשה ששתיה היא בכלל אכילה.
- מ. **וְאוֹלֶךְ אִתְּכֶם אֲרָבָעִים שָׁנָה בְּמִדְבָּר לֹא בְּלוּ שְׁלֵמֶתִיכֶם מֵעֲלִיכֶם וְנַעַלְךָ לֹא בְּלִתָּה מֵעַל רַגְלֶךָ**. (כט ד) מה הטעם שכתוב **לֹא בְּלוּ שְׁלֵמֶתִיכֶם מֵעֲלִיכֶם** בלשון רבים ואילו **וְנַעַלְךָ לֹא בְּלִתָּה מֵעַל רַגְלֶךָ** כתיב בלשון יחיד.
- מ. בברכות נאמר **בְּרוּךְ פְּרֵי בְּטָנָךְ וּפְרֵי אֲדָמָתְךָ** .. **בְּרוּךְ טְבָאָךָ וּמִשְׁאֲרֹתְךָ**. (כה ד-ה) ואילו בקללות נאמר **אֲרוּר בְּטָנָךְ וּפְרֵי אֲדָמָתְךָ** (כח ז-ח) מה הטעם שבברכות **פְּרֵי בְּטָנָךְ** נאמר בהתחלה, ובקללות **פְּרֵי בְּטָנָךְ** נאמר בסוף.
- נ. **לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנּוֹכְבֵּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ**. (כח נח) המזכיר שם שמים לבטלה מה צריך לעשות לו ארון ותקריבין. לכאורה מה הטעם נקט קרא **לְמַת**, לֹא אֶכְלֵתִי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נִתִּיתִי מִמֶּנּוּ לְמַת (כו יד) פרש"י - לעשות לו ארון ותקריבין. לכאורה מה הטעם נקט קרא **לְמַת**, לחי נמי אסור לאכול חוץ לירושלים, דכתיב לגבי מעשר שני (יד כד) **וְאֶכְלֵתָּ לְפָנָי יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁכּוֹן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשֶׂר דָּגָגָךָ תִּירְשָׁה וְיִצְהַרְךָ טַעַם הַמִּצְוָה שִׁבּוּא הָאָדָם לִירוּשָׁלַיִם וִירָאָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַבּוּדַת הַכַּהֲנִים וּמִכָּךְ יִלְמַד לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם**.
- ס. איתא במשנה (סנהדרין ז א) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר (ישעיהו ס, כא) **וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר** מטעו [מטעין] **מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאֵר**. ואילו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס. לכאורה קשה מדוע רשע מגיע לו חלק לעולם הבא, ואם הוא בטוח בחלקו למה לו לחזור בתשובה.
- ע. וּנְתַנֶּה יְ-הֵנָּה לְרֵאשׁ וְלֹא לְזָנֵב וְהִייתָ רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה. (כח יג) לכאורה הוי כפילות דאם תהיה רק לְמַעַלָּה ודאי ש-לא תִהְיֶה לְמַטָּה. וכן מי שהוא ראש ודאי שאינו זנב.
- פ. **לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי**. (כו יג) דברי מאכל מי שאוכלם הוא מחזיר את התלמוד ששכח.
- פ. בשישה סדרי משנה - חמישה מסכתות בלבד מתחילות באות א'.
- צ. מספר הפעמים שיצחק מופיע בכל התורה כולה. והקשר לפרשה.
- ק. מנין הקללות המנויים בתורת כהנים ובמשנה תורה בסך הכל, וכנגדן מנין שנותיו של יעקב אבינו ע"ה.
- ר. מה הטעם שראש השנה נקרא יום הזיכרון.
- ש. **וַיִּרְאוּ כָּל עַמֵּי הָאֶרֶץ כִּי שָׁם יְ-הֵנָּה נִקְרָא עִלְיֶיךָ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ**. (כח י) מספר הימים שמניחים תפילין בשנה (בחול"ל), מלבד שבתות וימים טובים.
- ת. איתא בגמרא (ע"ז נה א) כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משיביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב (דברים כח, נט) **וְחֻלְלִים רְעִים וְנֶאֱמָנִים רְעִים** בשליחותן ונאמנים בשבועתן. לכאורה קשה מהא דאיתא (ר"ה טז א תוס ד"ה כמאן) שמן השמים נגזר על האדם מתי יחלה אך מתי יתרפא לא נגזר.
- ת. **וְהִנֵּה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְ-הֵנָּה אֶ-לֶהֱיֶיךָ לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶנְךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עִלְיֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגוּךָ**. (כח טז) אין וְהִנֵּה אלא לשון שמחה, וְלִשְׁמֹחָה מֵה זֶה עֲשֵׂה? מנין התיבות שנאמרו בפרשת התוכחה. וכנגדן מספר הפעמים שמוזכר שם יְ-הֵנָּה בתוכחות, והקשר ביניהם.

תשובות

- א. **אַרְמִי אֵבֶד אֲבִי** (כו כה) ואמרינו (הגש"פ) צא ולמד מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפירעה לא גזר אלא על הזקרים ולכן בקש לעקור את הכל. מעלה על לבן הארמי, כאלו אבדו.
- א. **אֲרוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה** (כו טו) בשאר הארורים נאמרו בלשון הוה ארוור מקלה אביו ואמו, ארוור מסיג גבול רעהו, ארוור משגה עור בדרף, וכן כולם. ורק לגבי ע"ז נאמר בלשון עתיד ארוור האיש יעשה פסל ומסכה, מכאן ראייה שבעבודה זרה הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה. (תורת חיים – חולין קמב)
- ב. בוסר היוצא מן העין ברכתו פרי האדמה – כדתנן (משנה ביכורים ג א) פיצד מפרישין הפפורים. יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שפכרה, אשכול שפכר, רמון שפכר, קושרו בגמי, ואומר, הרי אלו פפורים. ובאותה שעה בוסר הוא וברכתו האדמה. דכתיב (כו י) הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה בשעת הבאה הוא פרי, אבל בשעת הפרשה אין צריך שיהיה פרי אלא אפילו בוסר ואפילו פגין. (רע"ב) לכך כתיב פרי האדמה. א"ל חיתה ברכתה האדמה, כדאיתא (ברכות לו א) הכוסס את החיטה (שאוכל גרעיני חיטה שלמים) מברך עליה 'בורא פרי האדמה'. ופירש הבית יוסף (בסימן רח) שכאשר כוסס את גרעיני החיטה, בין אם הם חיים ובין אם הם מבושלים, כל שהם שלמים וניכרים, מברך עליהם ברכת בורא פרי האדמה. שכן בתחילה ברכת החיטה היא 'האדמה' כפי שמברכים על כל הירקות והקטניות, ורק על ידי בישול או טחינה לקמח, משתנה ברכת החטים לברכת 'מזונות' או 'המוציא'. א"ל הברכה היא פרי האדמה אשר נתתה לי על מתנת ארץ ישראל שהיא האדמה. (חומת אנך)
- ג. גד יוסף – עתידין לחזור תחילה לכלל ישראל מעשרת השבטים. ואיתא בחז"ל (סנהדרין צד א) להיכא אגלי להו [להיכן גלו עשרת השבטים] מר זוטרא אמר לאפריקי [לאפריקה] ורבי חנינא אמר להרי סלוג [שלג]. (טעמא דקרא).
- ד. דורון לתלמיד חכם אם מביא – הרי כאילו מקריב ביכורים. (כתובות קה ע"ב) וכן כל המארח תלמיד חכם בביתו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב ביכורים (ויקרא רבה לד, יג) *
- ה. המן היה בו את כל הטעמים שבת טעם לחם ויין ויוצאים בו ידי חובה. (טעמא דקרא) *
- ו. **וְרֵאָא פֶּל עַמֵי הָאָרֶץ פִּי שָׁם יִהְיֶה נִקְרָא עֲלֵיךְ וְנִרְאָא מִפִּיךְ**. וכה"ל תניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש. פרש"י – שכתוב בו רוב השם ש"ין ודל"ת. (מנחות לה ב) שם י-הנה נקרא ר"ת ש"י"ן של תפילין. בשמך גילון פל היום (תהלים פט ז) בגמטריא בתפילין (582) וכתיב פִּי שָׁם יִהְיֶה נִקְרָא עֲלֵיךְ – ש"י"ן של תפילין הלכה למשה מסיני. (רבינו יהודה החסיד) תרגום יונתן - וְנִחְמַן פֶּל עַמֵי אֶרְעָא אֶרְוֹם שְׁמָא דְנִי חִקִּיק בְּזִמְן דְתַפִּילִין עֲלֵיךְ וְיִדְחִלֵן מִנֵּךְ. *
- ו. **וְלֹא נָתַן יְ-הוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לְרֹאוֹת וְאָזְנוֹיִם לְשִׁמֵּעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה**. (כט ג) כתב רבינו בחיי - מכאן דרשו רז"ל שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, וכן אמרו במסכת אבות (ה כז) בן ארבעים לבינה. כתב בעה"ט - **וְלֹא נָתַן יְ-הוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת**. וסמך ליה נאולף אַתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר, רמז שעד מ' שנה אין אדם עומד על דעת רבו.
- ז. זיתים וענבים אפשר להביא ביכורים ממשקים שלהם. כתב הרמב"ם (בכורים ב ד) - אין מביאין בכורים משקין חוץ מזיתים וענבים בלבד שנאמר פרי האדמה (ולא משקה) ואם הביא משקין אין מקבלין ממנו. ולכן פירוש תמרים היוצא ממנו דבש לאפוקי תמרים שבהרים שהן גרועים. (פרדס שמאי)
- ח. חיפון ובהלה מורה כתיב חסר, מלא מורה על מתינות. ולכן אצל הברכות כתיב חסר דהברכות יבואו אליכם במהרה אבל אצל קלות כתיב מלא שיבואו במתינות. כדתיני אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה. (טעמא דקרא) *
- ח. חרס – כתב רבינו בחיי - אבל יתכן לפרש ובחרס מלשון שמש, כי יפחידם במכת השמש, ושלשה שמות יש לו, שמש חמה חרס. שמש על שם שהוא עבד משמש אצל קונו, ומתוך מעלת העבד תתפרסם מעלת האדון, חמה על שם החמימות, חרס על שם שנברא להאיר על הארץ. ועוד יש בשלשון רמז על ההקף הרביעי הגדול שהוא ס"ה ימים, ועל שמות שני מנהיגיו. וכן בעינין שלשה שמות אשר ללבנה, והן סהר ירח לבנה, ואין כאן מקום להאריך בוה. אבל יזהיר הכתוב שאם לא ישמעו בקול השי"ת שיכה אותם במכת השמש שהוא קלקול האויר והיסודות, והוה ובחרס מלשון (איוב ט ז) **הָאֲמַר לְחֶרֶס וְלֹא יִנְרָח, וְכֵן (שופטים יד יח) בְּטָרִם יָבֵא הַחֶרֶסָה**. והנה זה הפך ממה שהזכיר דוד ע"ה בברכה (תהלים קסא ו) **יִוָּמֵם הַשָּׁמֶשׁ לֹא יִכְפֹּה וְיִרָח בְּלִילָה** כנגד זה אמר בכאן יִכְפֹּה כי החללים בסביבת המאכלים ושנוי האויר בארצות. והכל בתנועת השמש. (רבינו בחיי - דברים כח כז) טעם הפירות ושומנם קשור לבנין בית המקדש. דאיתא (סוטה מה א) מיום שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שָׁאֵין בּוֹ קִלְקָלָה, וְלֹא יָרַד הַטַּל לְבָרְכָהּ, וְנִיטַל הַטַּעַם הַפִּירוֹת. רבי יוסי אומר: אף ניטל שומן הפירות. זהו שכתוב **וְיִבְאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה** היינו כשבית המקדש בנוי על תלו, אז וְיִתֵּן לָנוּ אֶת הָאֶרֶץ הַזֶּה אֶרֶץ אֲרִיץ וְנָתַן לָנוּ חֵלֶב וְדָבָשׁ, כי קודם לבנין בית המקדש אין טעם בפירות ונחסר שומנם. (עץ החיים בשם מהר"ב ברזילי)
- י. י"א פעמים כתוב ארוור בפרשה, וי"א פעמים ברכות בפרשה, הַבְּרִכוֹת שֵׁנִים, בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר ג', וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה ד', בְּרוּךְ פָּרִי בְּטַגְּוֹה ה', בְּרוּךְ טַגְּוֹה ו', בְּרוּךְ אַתָּה בְּבִאָה ז', וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצִאֲתָךְ ח', הַבְּרִכָּה ט', וּבְרִכְךָ י', וּלְבָרְךָ י"א, הרי כ"ב, כנגד כ"ב אותיות של תורה. י"א אמן בפרשה הם עולים מת"ר, אמר הקב"ה אני נתתי התורה לאלף דור וזה עבר עליה יעמוד בארוור. (רבינו אפרים) *
- י. י"ג פעמים מופיע שם י-ה-ו-ה בפרשת הביכורים, שהם כנגד שלוש עשרה מידות של רחמים, ובפרשת י"ג מידות (שמות ל"ד ז) וַיַּעֲבֹר יְ-הוָה עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא הַזֹּהֵר עַל רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ מִבְּיַא בֵּית יְ-הוָה אֶל-לֵהֲיָךְ (שם לד כז). (משך חכמה)
- כ. כשפים מתבטלים על ידי מים – כדאיתא (סנהדרין סו ב) זעירי הזדמן לאלכסנדראי של מצרים, וקנה חמור וכאשר הגיע להשקותו במים נעשה החמור דף של גשר שעשו תחלה את הדף חמור, אמרו לו המוכרים אם לא שאדם גדול אתה לא היינו מחזירים לך דמי החמור. שאין מי שקונה כאן במקום כשפים אינו בודק אותו במים. וזהו וְהַשִּׁיבֵךְ יְ-הוָה מִצְרַיִם בְּאֵזְרוֹת לומר להם שאינו דרך כישוף אלא גלות ממש. (אונים לתורה) *
- ל. **לֹא אֶכְלֵתִי בְּאֵינִי מִפְּרִשְׁתִּי** (כו ז) פרש"י - מִכָּאֵן שְׁאֶסְבֹּר לְאֹנְנִי. כתב הרלב"ג - זה מעשר שני שאוכלין בשמחה שהתורה הזהירה מלאכול אותו באינינות. והאונן אסור באכילה גם יין ושמן של מעשר שני. ראייה ששתייה בכלל אכילה.
- מ. מת שהיה עם נעליו בשעת פטירתו אין לתת את הנעליים ליהודי אחר, משום שהוא סכנה ללבושם. (ויכול למכרם לנכרי) לפיכך כתיב וְנַעֲלֶךָ בְּלִתָּה מִצֵּדָה רִגְלֶךָ בַּלְשׁוֹן יְחִידִי, לפי שלא לבשו נעליים של אחרים שמתו לעומת שלמתיקים של אחרים שמתו בגדו ולכן כתיב לשון רבים. (טעמא דקרא) *
- מ. מוצנו של האדם נענש בקללה בתחילה, ואם לא חזור בתשובה אזי פוגע בנפשות. כדאיתא (ויק"ר י"ז, ד). אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחילה. בברכות קודם מברך את פרי הבטן שהוא חשוב יותר אה"כ את האדמה החיונית לפרנסה ואח"כ את שאר צרכי האדם. (רבינו בחיי, טעמא דקרא) *
- נ. נידוי צריך שיהג בעצמו – יחלוץ מנעליו וישב לארץ ויבקש משלושה בני אדם שיתירו לו נידויו, ואז ייסלח לו בהכנעתו. (ספר חרדים פרק ט ד)
- ס. סיכה מן המעשר אסור לעשות למת. אבל לסוך את החי מותר. כדאיתא (יבמות עד א). אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי סימאי, מנין למעשר שני שמתר לסוכו, שנאמר **וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת**, למת הוא דלא נתתי, הא לחי דומיא דמת נתתי, איזהו דבר ששנה בחיים ובמתים, הוי אומר זו סיכה. (מושב זקנים)
- ס. ספק הדבר אם ינתן לו, שלכל אחד ואחד חלק מיוחד בעוה"ב ואין הדבר תלוי אלא במעשיו, שהרי אמרו (הגיגה טו א) בְּרָא הַקַּב"ה צְדִיקִים בְּרָא רְשָׁעִים, בְּרָא גֵן עֵדֶן בְּרָא גֵיהֶנָם. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, אֶחָד בְּגֵן עֵדֶן וְאֶחָד בְּגֵיהֶנָם. זָכָה צְדִיק - נָטַל חֲלָקוֹ וְחָלַק חֲבֵרוֹ בְּגֵן עֵדֶן, נִתְחַסֵּב רְשָׁע - נָטַל חֲלָקוֹ וְחָלַק חֲבֵרוֹ בְּגֵיהֶנָם. א"ל חלק מלשון חלוקת השדה, לכל אחד ניתנה חלקה שהיא שדה בור ועליו לעבדה ולפתח אותה כראוי ואז נתיב פירות מושבחים שאותם יאכל בעוה"ז ובעוה"ב, אבל אם אינו מעבדה כראוי הרי היא נשאת שוממה ומצמיחה קוצים וברקנים. (הפחץ חיים על מס' אבות)
- ע. עולם הזה ועולם הבא – יש אנשים שהם למעלה רק בעוה"ז שהוא עולם הפוך (עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה – בכ"ב ב, ב), אבל בעוה"ב שהוא עולם ברור הם למטה, וזה שנאמר וְהָיִיתָ רַק לְמַעַלָה בְּעוה"ז וְעוה"ב, וְלֹא תִהְיֶה גַם שֵׁם לְמַטָּה, ומתי יהיה הדבר פִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת יְ-הוָה אֶל-לֵהֲיָךְ. וכן יש ראש בעיני אדם והוא זנב בעיני ה'. וזהו וְנָתַתְךָ יְ-הוָה לְרֵאשׁ מִמֶּשׁ, גַּם בְּעֵינֵי ה'. (אונים לתורה)
- פ. פת שנאפתה על פתחיה וכל שכן פתחיה עצמן והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל לשמן זית, והרגיל ביינו ובשמים, והשוקה מים של שיוירי עיפה. ויש אומרים, אף הטובל בַּמְלַח וְאֹכְלֵהּ. מחזירים אף התלמיד שנשכח. (הריו"ת יג ב)
- פ. פאה - אלו דברים, פסחים - אור לארבעה עשר, ראש השנה - ארבעה ראשי שנים, בכ"ק - ארבעה אבות נזיקין, כלים - אבות הטומאות. (כן היודע הרוי"ת שם) *
- צ. צ"ח פעמים מופיע יצחק בכל התורה כולה. והיא מגינה על עם ישראל כנגד צ"ח קללות שבפרשה. (רבינו אפרים, נחל קדומים) *
- ק. קמ"ז קללות - צ"ח בפרשתנו ומ"ט בפרשת בחוקותי סה"כ קמ"ז כנגד שנותיו של יעקב אבינו ע"ה, וזכותו של יעקב מגינה על בניו וכל שנה ושנה מימי חייו שחי בקדושה וטרהה מבטלת קללה אחת מבני ישראל. (הקל יצחק)
- ר. ראשון הוא לעש"ל"ת, ועיקר התשובה הוא על ידי הזיכרון שצריכים לזכור בהש"ת ובעלמא דאתי על מה שכל אחד צריך להתגבר. (טעמי המנהגים) *
- ש. שלוש מאות ימים בשנה מניחים תפילין (בחו"ל), יצאו שבתות וימים טובים שהן ס"ה ימים. *
- ת. תשובה תפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה שתבטל אף בתוך זמן לבטל אף השבועה שנשבע שר היסורין אבל זה האיש שלא עשה כן ובאו היסורין עליו עד זמן שבועתן. (חידושי אגדות - ע"ז נה א, היעב"ז)
- ת. תרע"ו תיבות בפרשת התוכחה, וכנגדן כ"ו פעמים מוזכר בפרשת התוכחות שם יְ-הוָה, וצירופן עולה למנין שש מאות שבעים ושש. (עשרים ושש פעמים עשרים ושש הרי הם שש מאות שבעים ושש) כמנין רעות. לרמוז שבכח שמו של הקב"ה יהפכו הקללות לברכות. (מ.ש.ת. בשם האד"מ מפרימשלן)

